

INTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

DESPRE SPOVEDANIE ȘI

DESPRE RELAȚIA CU PREOTUL DUHOVNIC

Fragment din:

[INDRUMAR DE SPOVEDANIE – PĂRINTELE AMBROZIE IURASOV](#)

Cum pot să fac, că eu mă spovedesc des, dar păcatele se adună mereu. La spovedanie, descriind păcatul amănunțit, nu se naște rușinea, care să mă ajute să mă lupt cu el. Dar, dacă numesc păcatul doar printr-un cuvânt, mă simt ca și cum l-aș tăinui și-mi spun apoi cu îndoială: "Dacă Dumnezeu nu mi-a iertat aceste păcate?"

Atunci când apare îndoiala, trebuie neapărat să vă amintiți toate păcatele, să le scrieți pe hârtie și să le mărturișiți în fața preotului. În cartea Cuvioșilor Varsanufie și Ioan despre spovedanie găsim următoarele: adeseori, noi greșim în timpul zilei cu gândul, cu cuvântul sau cu fapta. În momentul în care greșim trebuie să ne aducem aminte de Dumnezeu și să-I cerem: "Doamne, iartă-ne, că am greșit! Am judecat, am dormit prea mult, am vorbit lucruri nepotrivite." Și Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, ne iartă nouă greșelile acestea zilnice.

Pe parcursul unei zile și al unei nopți avem milioane de ispite, dar dacă le-am considera pe toate păcate și am lupta personal cu ele și nu le-am învinge prin gânduri bune, ci am merge să le enumerăm pe toate părintelui, l-am slei de puteri. Trebuie să învățăm să îndepărtăm ispitele de la noi, căci acestea ne sunt insuflate de diavol

și nu sunt gândurile noastre rele. Păcatul se naște în inima noastră doar în momentul an care acceptăm sugestia celui rău și alungăm sentimentele pozitive pe care le avem față de aproapele nostru prin supărare, mânie și ură.

Atunci în inima noastră pătrunde răul. De ce? Pentru că n-am făcut diferența dintre gândurile noastre și ispite. Iar această înțelepciune vine odată cu experiența, în momentul în care păcatele ne obolesc pe noi înșine și suntem foarte atenți la faptele noastre. Ispite vor fi tot atâtea, dar păcate mult mai puține.

La spovedanie trebuie să ne mărturisim păcatele fără să ne lungim prea mult, notându-le pe scurt și adresându-ne preotului în felul următor: "Părinte, în săptămâna aceasta am făcut păcateleacestea: m-am revoltat, m-am contrazis, am mințit, am mâncat prea mult, am dormit mai mult decât era cazul, am fost împrăștiat în timpul rugăciunii, am acceptat ispitele și prin ele mi-am tulburat liniștea interioară, mi-am spurcat sufletul cu amintiri necurate, am fost neatent în biserică."

Aceasta este suficient pentru ca Dumnezeu să ne ierte păcatele. Atunci când trăiți în fața ochilor lui Dumnezeu făcând toate ca și cum ați fi înaintea

Lui și amintindu-vă de El neconținut înseamnă că știți că Dumnezeu vede pocăința voastră, lupta cu păcatul și tendința spre curățarea de acesta. La spovedanie este destul să mărturisiți că vă pocăiți pentru păcatele săvârșite și atunci Dumnezeu vi le iartă prin Duhul Sfânt.

Însă important este nu doar să mărturisiți păcatele, ci să vă și îndreptați, să vă izbăviți de ele. Unii spovedesc de fiecare dată faptul că se revoltă și se înfurie, dar n-apucă să se ridice bine de la spovedanie, că din nou o iau de la capăt.

Lupta cu ispitele ține mai mult de viața monahală. Mai demult, starețul avea câte doi, trei ucenici, care veneau la el și-i mărturiseau ispitele. Și nu făceau nimic fără știrea și binecuvântarea lui. Chiar dacă gândurile care le veneau în minte li se păreau bune, mai întâi ei le mărturiseau îndrumătorului lor, iar acesta știa să recunoască încercările diavolului și păcatul spre care voia să-l atragă pe novice. Astfel, noviceii înșiși învățau să descopere acele ispite și se izbăveau de o mulțime de păcate.

Iată cum ni se întâmplă și nouă: la început parcă nici nu acordăm atenție unui gând oarecare și uităm de el. Iar diavolul, după ce ni l-a strecurat în minte, se retrage, nu ne obosește, se ascunde.

Mai apoi însă, el revine în mintea noastră și începem să ne gândim la el, îl facem al nostru. După aceea urmează neatenția noastră din timpul rugăciunii; nu mai chemăm numele lui Dumnezeu și în inima noastră se nasc sentimentele de ură și irascibilitatea... Ispita este asemenea unei semințe care crește în inima noastră și dă naștere păcatului. Mărturisirea ispitelor la spovedanie se poate asemăna cu a speria șarpele care stă ascuns sub o piatră: când piatra este ridicată, acesta dispare.

Sfatul meu este să vă pocăiți în fața lui Dumnezeu pentru ispitele care au prins rădăcini în inima voastră, iar la spovedanie să mărturisiți doar păcatele care au luat naștere din Pricina acestora. Însă, dacă ați reușit să dezrădăcinați aceste ispite, adică dacă nu v-ați supărat, n-ați judecat și

ați găsit un gând bun pentru îndreptățirea aproapelui, atunci l-ați învins pe demon.

Lupta cu păcatul nu este un păcat. Pentru ea vă așteaptă răsplata de la Dumnezeu. Pe pământ aceasta presupune harul lui Dumnezeu, iar pe lumea cealaltă viața veșnică, bucuria veșnică. Iar dacă preotul va fi interesat mai în amănunt de un anumit păcat, îl puteți mărturisi după cum v-o cere.

Mi-aș dori foarte mult să mă pocăiesc și să nu mai săvârșesc același păcat. Cum aș putea deprinde aceasta?

Pocăința depinde de dorința sinceră din inima noastră de a ne izbăvi de păcat. Ea începe când omul conștientizează că a rătăcit, că a trăit în păcat. Atunci se pocăiește și promite să nu mai trăiască în fărâdelege. Prin pocăință el își orientează întreaga sa viață spre Dumnezeu. Nu se poate sluji la doi domni: nu-l putem promite lui Dumnezeu că nu vom mai greși și în același timp să-l mințim: "*Încă puțin... și apoi mă voi îndrepta.*"

La spovedanie, prin preot, Dumnezeu ne arată păcatele în mod văzut și ne dăruiește puterea harică în lupta cu patimile. Omul se ridică, prinde aripi. Iar cea mai mare minune este faptul că Dumnezeu învie sufletul nostru și omul renaște duhovnicește. De aceea pocăința este asemenea botezului.

Pregătindu-mă pentru spovedanie și apropiindu-mă, mă cuprinde neliniștea, graba și zic: "Vai, în urma mea este încă atâta lume!" Ce-aș putea face?

Pregătiți-vă pentru spovedania generală, începând încă din anii copilăriei, dar nu vă notați păcatele amănunțit, ci pe scurt.

Fiind la Lavra din Poceaevo, am avut ocazia să spovedesc și câte 100 sau mai mulți oameni în aceeași zi. Și atunci a trebuit să fac o regulă: să primesc o spovedanie cât mai concretă și asta pentru a apuca să mai eliberez de păcate pe cineva, să mai aduc pe cineva pe calea mântuirii.

Atunci când omul nu știe ce păcate să numească, dar a venit cu inima deschisă spre a se pocăi în fața lui Dumnezeu, el este ajutat. Preotul enumeră păcatele, iar el răspunde foarte clar dacă le-a săvârșit sau nu. Ajutându-l să-și amintească păcatele, Dumnezeu Însuși îi șoptește păcatele săvârșite în copilărie. Deși credea că sunt demult uitate și că în copilărie a săvârșit numai greșeli, conștiința, trezindu-se la prima spovedanie, își amintește treptat toate păcatele săvârșite. Atunci rușinea ne înăbușă, lacrimile curg șiroaie, dar există dorința de eliberare în fața lui Dumnezeu.

Aceasta este o pocăință adevărată. După o asemenea spovedanie, omul simte chiar și fizic că sufletul său este mai ușor și începe prin a-și trece pe hârtie alte păcate săvârșite și a se pregăti de o nouă mărturisire. La început se controlează, ia seama la păcatele săvârșite în mod repetat și apoi încearcă să le evite. Mai înainte ar fi repetat anumite păcate, dar acum ține minte că va trebui să le mărturisească. Și se gândește, înainte de a-l face, că iarăși îl va cuprinde rușinea la spovedanie dacă-l va mai pomeni. Și nu-l mai săvârșește. Astfel începe lupta cu duhurile rele. Acesta este începutul pe calea mântuirii.

Viața duhovnicească trebuie să decurgă sub îndrumarea unui duhovnic experimentat. Acest lucru e mai greu de realizat în parohiile unde slujește un singur preot și există lume multă și multe probleme. Dar dacă doriți să vă desăvârșiți, să deveniți ostași ai lui Hristos (*chiar și trăind printre oameni obișnuiți*), căutați-vă un duhovnic la mănăstire. Acolo sunt mulți preoți și ei vă acordă mai mult timp.

Odată mi-am trecut pe hârtie toate păcatele și le-am dat preotului, iar el, fără s-o citească, a rupt-o și a zis: "Dumnezeu îți cunoaște păcatele." Oare a avut loc spovedania?

Dacă spovedania nu v-a fost citită, nici ascultată, înseamnă că ea nu a avut loc și ați rămas cu acele păcate. Spovedania nu s-a săvârșit ca Taină, chiar dacă acel preot v-a citit rugăciunea de dezlegare, el neștiind care sunt păcatele de care vă dezleagă

și vă iartă. Poate ați scris acolo că ați omorât 100 de oameni, că ați împușcat un autobuz plin, iar el nici măcar nu știe de toate acestea. Poate ați pus o dinamită sub pod și ați săvârșit o diversiune în care au murit oameni și el nu știe. De fiecare dată spovedania se citește și se ascultă și abia după aceasta se citește deasupra capului rugăciunea de dezlegare. Doar atunci îi sunt iertate omului păcatele.

În ultimul timp mai ales, la spovedanie vin oameni care au luptat în Afganistan, Cecenia, Daghestan. Vin cei care au scăpat de închisoare, dar au pe conștiință jafuri, omoruri, acte deviolentă. Vin hoții profesioniști, ucigașii plătiți și cei care au săvârșit diversiuni. Pe aceștia îi chinuie conștiința, nepermițându-le să ducă o viață liniștită. Dacă un asemenea "*bolnav*" va merge la un "*doctor*" începător și îi va arăta rănile inflamate, acela probabil că va spune: "*Nu-i nimic, totul e în regulă!*" Pe când un "*doctor*" cu experiență îi va deschide rana, o va curăța, o va bandaja și-i va prescrie un tratament.

Găsiți-vă un duhovnic în fața căruia să puteți să vă pocăiți cu adevărat și să vă eliberați sufletul de păcate.

Ce poate face un om care spovedește mereu aceleași păcate, le urăște, luptă ca ele, însă, oricum, le repetă? Cum le poate învinge?

Cel mai important lucru este ca omul să-și urască păcatul. Este esențial! Când nu iubim un păcat, atunci putem scăpa foarte repede de el.

Dumnezeu ne-a binecuvântat cu multe daruri, cum ar fi și darul mâniei. Auziți? Este un dar! Și acesta este pentru a ne mânia pe diavol, pe duhurile rele, în momentele în care suntem atacați de ele. Pe când noi am început să-l folosim spre păcat, înfuriindu-ne pe aproapele nostru. Ni s-a mai dat și darul râvnei pentru Dumnezeu. Însă noi nu râvnim după cele sfinte, ci râvnim la cele ale aproapelui nostru. Un alt dar este cel al dorului de nesăturat după Dumnezeu, după cele sfinte, dar noi l-am transformat în păcat, întrucât nu ne mai săturăm de farmecele acestei lumi. Cel

mai important lucru este însă să ne îndreptăm și să urâm păcatul.

Pentru aceasta avem nevoie de voință. În tinerețile sale, Fericitul Augustin nu putea scăpa nicidecum de un păcat și, abia după ce a devenit un bărbat copt duhovnicește, a priceput de ce nu se putea izbăvi de acesta. Nu avea suficientă voință și dorința sinceră de a se elibera: "Eu mă rugam, Îl rugam pe Dumnezeu să mă izbăvească de păcat, dar în adâncul inimii parcă spuneam într-un fel: alzbăvește-mă, Doamne, de păcat, dar nu acum, ci mai târziu. Acum sunt tânăr și vreau să mai trăiesc." Nu pronunța acestea cu voce tare, dar undeva, în subconștientul său, acest gând era prezent.

Simt nevoia să-mi spovedesc și păcatele din copilărie, însă, când mă apropiu de biserică, nu pot intra. Și chiar dacă reușesc să ajung la spovedanie, nicidecum nu mă pot spovedi până la capăt.

Odată, cineva mi-a povestit că nu reușea să spovedească un păcat de moarte. A intrat în biserică și i s-a părut că preotul se uita numai la el. Nicidecum nu se putea pregăti de spovedanie. Acestea îi erau insuflate de diavol, pentru a nu se putea elibera de păcate.

Mergând la spovedanie, trebuie să ne gândim la faptul că venim la biserică pentru a ne mărturisi în fața lui Dumnezeu, și nu a preotului.

În mănăstiri sunt mai mulți preoți și la spovedanie intră mai mulți oameni deodată. Trebuie să încercăm să alegem unul care ar putea asculta toate păcatele noastre. Pentru a nu le uita, notați-le pe o foaie de hârtie și pe cele din tinerețe.

Luați seama că va veni ziua Înfricoșatei Judecăți și atunci păcatele noastre nemărturisite se vor descoperi în fața întregii lumi, în fața tuturor îngerilor, în fața sfinților și a oamenilor. Iată unde va fi rușine și groază! Ajungând în întunerice, vom plânge cu lacrimi de sânge, ne vom smulge părul de pe cap, dar nu ne vom mai putea întoarce în această viață pământească să

facem pocăință și să aducem roade vrednice de ea.

În clipa în care omul se hotărăște să meargă la spovedanie, diavolul îi inspiră frică și-i întinde tot felul de curse. Dar să nu vă temeți! Să rețineți că, atunci când vă veți pocăi sincer, duhovnicul va simți mult mai mult respect și dragoste față de voi. Și spun acestea din proprie experiență.

Căci uneori mă gândesc: "*De ce mai stau să spovedesc, dacă nimeni nu mărturisește nimic?*" Pe când, dacă omul vine să se spovedească cu sinceritate, atunci și el, și eu simțim doar bucurie. Măcar un om s-a trezit la viață!

Sfânta Scriptură spune că și cerul se bucură în clipa în care se pocăiește chiar și un singur păcătos.

Cum să ne pocăim pentru păcatele sodomice?

Luați îndreptarul pentru slujitorii Bisericii. Acolo găsiți toate întrebările pe care trebuie să le pună duhovnicul la spovedanie: "*Sunteți căsătorit(ă)?*" "*V-ați cununat?*" "*Câți bărbați au participat?*" "*De ce naționalitate erau?*" În momentul în care sufletul omului iese din trup, el trebuie să treacă prin vămile văzduhului, și acestea sunt 20 la număr. Cele mai înspăimântătoare sunt cea de-a 16-a - a **desfrâului**, a 17-a - a **adulterului** și a 18-a - a **păcatelor sodomice**. De aceste vămi pot trece doar persoane numărate. În Palestina existau patru orașe învecinate în care păcatele împotriva firii erau în floare.

Pentru viciile lor erau cunoscute în mod deosebit două orașe: **Sodoma și Gomora**. Locuitorii acestora căzuseră atât de tare, încât nu mai știau de nici o restricție și piedică în calea satisfacției patimilor lor. Atunci din cer a pogorât foc de pucioasă și orașele au fost distruse. Ele zac acum pe fundul Mării Moarte, iar pe malurile acestei mări crește un copac interesant care se numește *mărul sodomit*. Roadele lui sunt atât de frumoase, încât mușcând din el dulceața îi rămâne pe buze, însă mai apoi simți o amărăciune de care nu mai poți scăpa. El a fost lăsat de Dumnezeu spre

amintirea celor întâmplare, a păcatelor sodomite care ofereau o oarecare dulceață temporară, urmată îndată de amărăciunea de care în chinurile iadului nu te vei mai putea izbăvi niciodată.

Este foarte ușor să cazi în asemenea păcate. Stăpân peste aceste ispите este diavolul Asmodeu. Bl este tartorul dracilor desfrânați. Numărul lor este foarte mare și prin ispите ei ne înfățișează păcatele săvârșite de oameni. Se laudă cu faptul că foarte puțini sunt cei care, greșind astfel, se pocăiesc. Foarte puțini sunt cei care trec peste aceste încercări, pentru că se rușinează să le recunoască.

Dar cel care se pocăiește de aceste păcate trebuie să sufere, din cauza lor, anumite neazuri sau boli. Să nu cârtească atunci când este certat și să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru toate.

Numai așa își poate salva sufletul.

Ea merg la biserică, mă pocăiesc, mă spovedesc, mă împărtășesc, dar simt că nu e total așa cum ar trebui să fie de fapt. Căci conștiința mea tace, nu-mi descoperă păcatele, patimile. Ce-aș putea să fac?

Lucrul cel mai important pe care l-ați putea face ar fi să vă spovediți pentru toate păcatele săvârșite de-a lungul vieții. Să vă amintiți tot, în măsura în care vă va permite memoria, pentru a dobândi o conștiință curată.

În momentul în care omul va fi mereu atent la cuvintele, faptele și gândurile sale, el se va elibera repede de păcate. Vocea conștiinței îl va avertiza cu putere de fiecare dată când va voi să săvârșească ceva prin care ai încălca poruncile lui Dumnezeu. Dimpotrivă, omul care nu s-a pocăit pentru păcatele sale își nesocotește conștiința.

Dacă împliniți toate acestea și duceți o viață activă în Sfânta Biserică: vă spovediți, vă pocăiți, vă împărtășiți, vă rugați și participați la slujbe, atunci sunteți pe calea cea dreaptă. Important este faptul că doriți să vă desăvârșiți, să vă

îndreptați. Altcineva, care își înăbușă vocea inimii, se comportă într-un mod total diferit: "Ei, ce-o să se întâmple dacă în timpul postului voi bea un pahar cu lapte sau voi mânca o bucată de salam?" Se începe de la cele de jos. Iisus spune: "Peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune" (Mt. 25, 20-22). Însă nefiind credincios peste puține, păcatul mic va da naștere unuia mai mare.

Trebuie să căutați un preot care să vă poată asculta când mergeți la el pentru o spovedanie generală. În parolii sunt puțini preoți: unul sau doi. La mănăstiri sunt mai mulți și dispun de mai mult timp. Pentru ei spovedania este o ascultare specială. S-ar putea să găsiți chiar un duhovnic care să vă îndrume pe calea mântuirii duhovnicești.

El va discuta cu dumneavoastră și vă va ajuta să vă descoperiți patimile ascunse. Dumneavoastră însă trebuie să învățați să nu ascundeți nimic în fața lui, căci păcatul nu este aur, ca să-l îngropi. El trebuie descoperit repede și scos din sutlet, și atunci vocea conștiinței va fi auzită în orice ispită.

Citiți din **Viețile Sfinților** și vi se va zdrobi inima când veți compara viața dumneavoastră cu nevoițele lor. Veți vedea cât de curat trăiau ei și cum trăim noi. Asumați-vă vina pentru orice ispită și nu căutați vinovatul în altă parte, considerați-vă dator în fața lui Dumnezeu. Certitudinea omului că ar fi pe calea cea dreaptă nu-i este de folos, deoarece trebuie să ne asumăm neputința până la moarte, după cum spunea și Apostolul Pavel. Chiar dacă am săvârși fapte bune de dimineața până seara, tot nu trebuie să fim încrezuți în mântuirea noastră, căci doar lui Dumnezeu Îi sunt cunoscute toate.

Eu am 87 de ani și nu pot ajunge la biserică, iar să mă împărtășesc apac\$fcarte rar. Cam aș putea de una singură să-mi petrec zilele care mi-au rămas, astfel încât să pit dobândi mântuirea?

Ce viață să ducă și cum se pot mântui oamenii singuratici și cei care trăiesc în condiții grele?

Există oameni care nu s-au spovedit și nu s-au împărtășit niciodată în viață. Dar Dumnezeu a spus: Dacă nu Veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi (In 6, 53). Desigur, unui bătrân clipa trecerii la cele veșnice îi este foarte apropiată și pentru aceasta el trebuie să se pregătească.

Încă de când trăim pe pământ trebuie să ne unim cu Dumnezeu. Cu prima ocazie trebuie să ne spovedim și să ne împărtășim. Să ne amintim toate păcatele și să le scriem pe O hârtie, ca să nu uităm ceva. Apoi să ne pocăim în fața lui Dumnezeu, în lipsa preotului, pentru păcatele săvârșite. Ar fi bine dacă vi s-ar săvârși Taina Sfântului Maslu. În acest fel, omului i se iartă și acele păcate pe care, din cauza slăbiciunii memoriei, le-a uitat și de care nu-și mai amintește. După aceea trebuie să-L primească pe Iisus Hristos în el, pentru că prin Sfintele Taine Însuși Hristos vine în om. Pentru un om nu există nimic mai presus decât a primi cu vrednicie Sfânta Împărtășanie. Iar dacă nu aveți prea des posibilitatea să chemați preotul acasă, rugați-vă neîncetat. În timpul rugăciunii, omul se unește cu Dumnezeu prin gândurile și inima sa. Când întrerupem rugăciunea, dăm acces liber diavolilor și, pe neobservate, ne unim cu iadul. De aceea Sfinții Părinți ne sfătuiesc să ne rugăm neîncetat. Apostolul Pavel spune: *“Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate”* ([1 Tes. 5, 17-18](#)). Mai cu seamă nu trebuie să cârtim când suntem bolnavi și să nu învinuim pe nimeni. Bătrânii adeseori sunt iritați. Țineți minte: trebuie să vă abțineți, să nu dați frâu liber limbii și să-I mulțumiți lui Dumnezeu pentru toate.

Înțeleg că vă este greu. Dar, slavă lui Dumnezeu, ați trăit o viață și știți că trebuie să viețuiți după legile Bisericii. De aceea, mulțumiți-I lui Dumnezeu și vă bucurați.

Uneori, Dumnezeu nu-l ia din viața aceasta mult timp pe omul ajuns la bătrânețe. De ce? Pentru că sufletul lui încă nu este pregătit. De aceea,

trebuie să ne uscăm prin bolile pe care ni le-a îngăduit Dumnezeu, să trecem peste ele și să nu cârtim, să nu deznădăduim. Atunci sfârșitul va fi cu adevărat unul creștinesc, nerușinos, și noi vom putea da răspuns bun în ziua Înfricoșatei Judecăți.

Omul credincios nu este niciodată singur. Dumnezeu, Maica Domnului și Îngerul păzitor îi sunt mereu aproape. Rugați-vă lui Dumnezeu și El vă va dăruii liniște sufletească. Maica Domnului se roagă în mod special pentru cel care și în chinuri îi slăvește numele.

Creștinii sunt membrii Bisericii universale. Ei întotdeauna merg la biserică și sunt buni prieteni cu alți creștini. Orice s-ar întâmpla, are cine să-i pomenească. Creștinii nu-și lasă bolnavii țințuiți la pat fără îngrijire, iar după moartea acelor Se roagă lui Dumnezeu pentru odihna sufletelor lor și pentru iertarea păcatelor.

Atunci când ne simțim singuri și ne este greu, ar fi bine să deschidem Evanghelia. Citind din ea, vorbim cu Dumnezeu și, rugându-ne, de asemenea. Sufletul nostru dobândește astfel o mare liniște.

Când un om își adună multe materiale de construcție și își zidește o casă nouă, nu se mai îngrijește și de cea veche, ci lasă totul și se mută în casa nouă. Astfel se întâmplă și în viața noastră: părăsim lumea aceasta și trecem în cealaltă, care este una duhovnicească și la care suntem chemați.

Părinte, eu merg la biserică, mă spovedesc, dar deja de foarte mult timp simt depresia. Ce-aș putea face?

Important este să ne aducem aminte de toate păcatele, începând cu tinerețile noastre și să ne pregătim pentru o spovedanie generală trebuie să ne eliberăm sufletul, să scoatem afară toată

mizeria care ne stânjenește viața. Căutați-vă un duhovnic căruia să-i puteți povesti despre starea dumneavoastră sufletească.

Și spovediți-vă, căci în timpul citirii deasupra capului a rugăciunii de dezlegare, prin preot Dumnezeu iartă păcatele și dăruiește puterea harică în lupta cu ele. Dumnezeu Se bucură pentru pocăința noastră, ne dăruiește harul Său și liniștea sufletească. Iar când cădeți din nou în această stare, deschideți Evanghelia și citiți din ea, căci Cuvântul lui Dumnezeu pătrunde în suflet și alungă întunericul, tristețea și deznădejdea.

Trebuie să vă obișnuiți ca, imediat după rugăciunea de dimineață, să citiți din Evanghelie și apoi să roștiți cu luare-aminte Rugăciunea lui Iisus de cel puțin 500 de ori. La început va fi mai greu, dar cu timpul vă veți obișnui și rugăciunea va curge. Sufletul are un mare folos din rostirea acestei rugăciuni. Întunericul, tristețea și deznădejdea vor trece, pentru că sunt doar halucinații drăcești. Pentru că omul păcătuia și cu trupul, și cu sufletul, acum pătimește din cauza lor.

Există halucinații drăcești din cauza invidiei celui rău, dar există și o astfel de boală cu substrat pur fiziologic, care apare atunci când omul este slăbit fizic. Dar dacă se va strădui să scape de ea, să se abțină și să nu permită acestui vulcan să răbufnească, înseamnă că el luptă, iar lupta aceasta este pe placul lui Dumnezeu.

Dacă, ajungând în fața preotului și rușinându-mă să enumăr toate păcatele mele, Îl voi ruga pe Dumnezeu: "Doamne, iartă-mă pe mine, mault păcătoasa", oare îmi va ierta Dumnezeu păcatele pe care le spun în fața Lui?

Desigur, noi trebuie să ne cerem mereu iertare în fața lui Dumnezeu și să ne pocăim. Însă astfel nu putem ști dacă ne-a iertat sau nu. El ne-a lăsat cele ce țin de viața duhovnicească pe pământ încredințând primei Sale Biserici, ucenicilor, Apostolilor Săi, puterea de a ierta și de a ține păcatele.

Taina Spovedaniei vine de la Apostoli. În ziua Înfricoșatei ludecăți, Dumnezeu ne va ierta toate păcatele, în afară de cele pentru care nu ne-am pocăit. Trebuie să lăsăm rușinea deoparte și să

ne spovedim În fața slujitorului lui Dumnezeu. Căci prin rușine ard și păcatele noastre cele mai urâte. Trebuie să ne fie rușine să mai păcătuim, nu să ne pocăim. Dacă sunteți bolnavă și nu puteți merge la biserică, chemați preotul acasă.

Căci noi nu cunoaștem clipa în care va veni moartea și trebuie să fim pregătiți pentru a o întâmpina în orice moment Pocăința trebuie să fie plină de curaj. Aici suntem în fața unui singur om, a preotului, în timp ce, la Înfricoșata Judecată, păcatele pentru care ne este rușine să ne pocăim acum vor răsuna în fața tuturor sfinților și îngerilor. Atunci toată lumea le va afla. De aceea și diavolul ne îndeamnă să ne rușinăm de ele, ca să nu ne pocăim.

Însă, atâta timp cât prin venele noastre mai curge sângele, cât inima ne mai bate în piept, cât mila lui Dumnezeu mai este cu noi, trebuie să ne spovedim toate păcatele, și vechi, și noi.

De ce ne este rușine când trebuie să mărturisim un păcat rușinos? Ne încurcă mândria: "*Ce va gândi părintele despre noi?*" Părintele spovedește zilnic o mulțime de oameni cu unele și aceleași păcate! Și va spune: "*Iată, încă o oaie rătăcită s-a întors în turma lui Dumnezeu.*"

Când omul își mărturisește păcatele fără a le menaja în vreun fel se îndurerează și plânge, iar preotul simte un adânc respect față de cel care se pocăiește.

Păcatele nu trebuie adunate în suflet ca într-o pușculiță. Cine are nevoie de ele? Iar când are loc o adevărată pocăință, și omul, și duhovnicul său dobândesc liniștea. "*Și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește*" ([Lc. 15, 7](#)).

Venind în vizită la medic și spunându-i despre bolile mărunte, dar ascunzându-o pe cea mai periculoasă pentru viața noastră, putem muri. Rănile sufletești nu sunt mai puțin periculoase pentru viața noastră duhovnicească, pentru sufletul nostru, cu atât mai mult cu cât sufletul este mai de preț decât trupul.

Dar dacă am tănuit păcatele rușinoase păstrând tăcerea asupra lor în mod conștient, atunci toate spovedaniile noastre n-au nici o valoare, căci Taina Spovedaniei nu s-a săvârșit cu adevărat. Toate păcatele mărturisite și nemărturisite au rămas în sufletul nostru și la acestea s-a mai adăugat încă unul: tănuirea păcatelor la spovedanie. Referitor la aceasta, în *Îndreptar* scrie: "*Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilință [...], iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoite le vei avea.*" Pe preot îl poți minți, dar pe Dumnezeu nu. Dacă, după asemenea "*spovedanii*", te vei împărtăși, atunci împărtășirea ta îți va fi spre osândă și pentru aceasta vei răspunde în mod deosebit la Judecata de Apoi.

Oare îi sunt iertate unele păcate unui om care ajunge la râul Iordan și se cufundă în el?

Nu se poate spune că odată cu cufundarea lui în Iordan, el a devenit fără de păcat. Pentru că sufletul se eliberează de păcate doar prin Taina Pocăinței, la spovedania în biserică, în momentul în care preotul citește rugăciunea de dezlegare deasupra capului celui ce se mărturisește. După Învierea Sa, Iisus li s-a arătat ucenicilor Săi și, suflând peste ei, a spus: "*Luați Duh Sfânt! Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute*" ([In 20, 22-23](#)). Pe când, în cazul la care vă referiți dumnezevoastră, omul a intrat în râul Iordan și s-a sfințit, ca atunci când se sfințește cu agheasmă, primind-o în trupul său, dar păcatele lui rămân până la Taina Spovedaniei.

Îa ultimul timp, în presa scrisă au apărut destule articole despre bătrâni înduhovniciți. Ce este de fapt această "stăreție"? De ce poporul îi numește stareți pe foarte mulți părinți călugări?

Odată cu apariția mănăstirilor au apărut și stareții: oameni sfinți, asceți care au primit daruri deosebite de la Dumnezeu.

Ei au dobândit o experiență duhovnicească bogată, au învățat ce înseamnă smerenia, ascultarea, rugăciunea, cugetarea duhovnicească

și faptele bune. Fiind călugări, și nu preoți, aceștia primeau pe lângă ei câțiva novici, pentru a-i hrăni cu cele duhovnicești. Ucenicii își descopereau gândurile lor stareților, se spovedeau și trăiau în deplină ascultare, ajungând astfel la o viață duhovnicească înaltă. Mai apoi, această formă de îndrumare a celor neexperimentați în ale duhovniciei a apărut și în rândul călugărilor din chinovii și chiar printre mireni simpli. Taina Spovedaniei a rămas responsabilitatea preoților. Se știe că stareți au fost și Cuvioșii Serghie al Radonejului și Serafim de Sarom și dreptul Ioan de Kronstadt, și mulți părinți din Mănăstirea Optina. Dumnezeu le-a dăruit un har deosebit, pentru a găsi cheia potrivită pentru ușa sufletului fiecărui om.

După revoluție, în Rusia au fost timpuri grele: se închideau mănăstirile, iar stareții erau condamnați, torturați, întemnițați, însă în popor a rămas necesitatea de a avea prin preajmă astfel de oameni, care erau adevărați îndrumători duhovnicești. Nu se știe dacă în vremurile noastre mai sunt stareți înduhovniciți de Dumnezeu la fel ca odinioară, însă cu siguranță Dumnezeu n-a părăsit lumea. Când Rusia va reînvia duhovnicește, acești stareți se vor descoperi. Cei care doresc să se sfătuiască cu un preot experimentat pentru a rezolva problemele din viața lor găsesc un astfel de duhovnic și-l numesc respectuos stareț Duhovnici există și în mănăstiri, și în parohii. Într-o parohie, orice preot este duhovnicul oamenilor care frecventează acea biserică parohială. Credincioșii îi cer binecuvântare pentru a boteza un copil, pentru a se căsători, pentru a se cununa. Oamenii se adresează preotului cu cucernicie, iar acela săvârșește Tainele, îi împărtășește, îi prohodeste, îi conduce spre lumea de dincolo.

Prin ce se deosebește un stareț de un duhovnic, de un părinte duhovnicesc și de un preot simplu?

În primul rând prin harismă, care este o dăruire harică deosebită. Atunci când starețul este îndrumat de Însuși Duhul Sfânt, acesta poate

avea o funcție înaltă, dar și să îndrume sufletul omului spre mântuire. El răspunde în totalitate de sufletul ucenicului său. Nu erau doar stareți, ci și starețe, care de asemenea aveau ucenice. Novicele își descopereau gândurile starețelor și se găseau sub ascultarea lor în totalitate.

Relația dintre "stareț" și "ucenic" nu s-a păstrat în zilele noastre. Există relații de tip părinte duhovnicesc - fiu duhovnicesc, când, prin consimțământul său, novicele ori mireanul se supune îndrumării duhovnicești a preotului și încearcă să-i îndeplinească sfaturile. La baza acestor relații stau recomandările, sfaturile, nu și obligația. Relațiile dintre un simplu preot și enoriașii săi se bazează, de asemenea, pe sfatul duhovnicesc și pe recomandări despre modul în care aceștia pot dobândi mântuirea. De cele mai multe ori, ele sunt adresate întregii enorii, și nu doar anumitor enoriași.

Din scrierile Sfinților Părinți știm că, fără îndrumarea duhovnicească a unui duhovnic, călugării nu se pot mântui. Această condiție este oare obligatorie și pentru mireni? Este obligatoriu ca un mirean să aibă ari duhovnic sau este de ajuns ca el să frecventeze biserica și să participe la Tainele ei?

Orice mirean trebuie să aibă un duhovnic căruia să-i poată mărturisi viața sa. Așa a fost dintotdeauna: pentru suflet a existat preotul, iar pentru trup medicul și învățătorul. Fiecare familie trebuie să aibă un duhovnic, pentru a reuși să-și rezolve problemele din viață.

Se întâmplă ca la un preot să se spovedească toți care trăiesc în apropiere și frecventează acea biserică. Cineva care se gândea să se căsătorească s-a adresat preotului. Acesta l-a întrebat: "Dar prietenă ai?" "Am." "Cine-i ea?" Atunci când tânărul și tânăra vin mereu să se spovedească la același preot, acesta îi cunoaște și îi poate sfătui dacă este potrivit sau nu să-și unească viețile.

Cu ce calitate trebuie să fie înzestrat un duhovnic?

Pentru a fi duhovnic și a săvârși Taina Spovedaniei, preotul trebuie să aibă binecuvântare arhierescă. El trebuie să fie smerit, să ducă o viață exemplară, să poată aprinde în sufletul celorlalți flacăra credinței și râvna pentru Dumnezeu.

Important este ca părintele duhovnic nu doar să ne trateze cu milă și cu laude, ci să ne și povățuiască, să ne taie voia în cele care nu ne sunt de folos, mândria și slava deșartă.

Orice preot poate deveni duhovnic?

Dumnezeu îl dăruiește pe fiecare cu darurile Sale: pe unul cu darul vorbirii, pe altul cu darul rugăciunii și așa mai departe. Cea mai grea ascultare este spovedania, fiindcă nu oricine poate să se ocupe de fiecare om în parte cu multă atenție, să-l ajute în a-și descoperi sufletul, să-l sfătuiască, să-i îndrume viața.

Sunt unii care doar îl ascultă pe omul care se spovedește, nu-l întreabă nimic, iar uneori nici nu-i dau sfaturi, ci spun simplu: "Te iert, te dezleg" și omul pleacă nemulțumit. Cum a venit, așa pleacă.

În ce măsură ascultarea este aplicată în relația duhovnic-enoriaș? Oare mireanul trebuie să-și asculte întru totul duhovnicul?

Când preotul vorbește în conformitate cu Sfânta Scriptură, el trebuie ascultat. Dacă însă cuvintele sale sunt în afara celor scrise în Sfânta Scriptură și în învățăturile Sfinților Părinți și, în general, dacă sunt în contradicție cu duhul Bisericii, a-l asculta e periculos.

Cum se poate împăca libertatea cu ascultarea? Nu se lipsește oare omul de libertate ascultându-și părintele duhovnicesc?

Sfânta Scriptură spune că libertatea este în Duhul Sfânt: "Unde este Duhul Domnului, acolo este libertate" (II Cor. 3, 17). Când duhovnicul se conduce după Sfânta Scriptură, fiind călăuzit de Duhul lui Dumnezeu, el nu poate călca în picioare libertatea fiului său. În afară de aceasta, orice om

poate alege să procedeze după cum îl sfătuiește duhovnicul sau după cum crede el.

Duhovnicul trebuie să cunoască puterile duhovnicești ale fiului său; să-și dea seama dacă acesta va putea pricepe ceea ce îi spune și dacă are vreo chemare, de exemplu, spre monahism.

Nici o persoană nu trebuie forțată să ia o decizie, mai ales atunci când omul vrea să se căsătorească, dar este sfătuit să urmeze calea monahală. Toate trebuie puse în acord cu formarea duhovnicească a fiului, cu starea lui.

După ce se conduc duhovnicii în îndrumarea fiilor lor? De unde iau cunoștințele? Care-i deosebirea dintre înțelepciunea duhovnicească și cea laică?

Înțelepciunea trebuie să fie atât duhovnicească, cât și laică, însă în special dăruită de sus. Pentru a primi această înțelepciune, orice preot trebuie să o ceară de la Dumnezeu prin rugăciune. De exemplu, înainte de a ține predica, el trebuie să-I ceară lui Dumnezeu: "*Doamne, eu nu știu ce trebuie să vorbesc, îndrumă-mă Tu, dăruiește-mi înțelepciune.*" Căci Dumnezeu Însuși a spus: "*Cereți și vi se va da*" ([Lc. 11, 9](#)).

Atunci când fiul său duhovnicesc îi adresează o întrebare (iar fiu este cel pe care preotul l-a întors la Dumnezeu, căruia îi este îndrumător și îi oferă hrană duhovnicească pentru a crește în acest sens), preotul trebuie să ceară răspunsul prin rugăciune de la Dumnezeu, apelând în același timp la experiența sa duhovnicească și cea din viața de zi cu zi, și ținând seama de formarea sufletească a celui ce întreabă. Dar și fiul, înainte de a merge la duhovnic, trebuie să se roage ca, prin preot, Dumnezeu să-i descopere voia Sa.

Poporul îi preferă pe stareții văzători cu duhul. Mai există acum astfel de oameni? Și cum putem deosebi un stareț adevărat de unul fals?

Cuviosul Serafim de Sarov spunea: "*Ar fi bine dacă printre miile de nebuni s-ar găsi măcar un*

nebun pentru Hristos." În vremurile de acum sunt foarte mulți falși oameni săraci cu duhul, a căror "*înțelepciune*" vine nu de la Dumnezeu, ci din patimile lor.

Asemenea oameni pot să descopere anumite păcate ascunse ale altora, chiar și să prezică ceva, să meargă desculți iarna. Însă toate acestea nu sunt de la Dumnezeu, ci doar farmece drăcești.

Cum se poate deosebi un stareț adevărat de unul fals? Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți ne arată că cel mai important criteriu după care îi Putem deosebi este smerenia: "*Nu căutați un stareț clarvăzător, ci unul smerit, înțelept.*" Falsul stareț va înrobi voia "*fiului*" său, făcându-l să-i slujească lui, mândriei sale, și nu lui Dumnezeu.

Neavând un stareț, nu neglijați duhovnicii. Sfinții Părinți și învățătorii Bisericii spun că va veni vremea în care nu vor mai exista îndrumători duhovnicești și oamenii vor trebui să se mântuiască singuri, citind din Sfânta Scriptură.

Unii, citind această prorocie și neavând minte, vor renunța în general la îndrumarea duhovnicească și, chiar tunzându-se în monahism și fiind fii duhovnicești, vor susține: "*Nu mă voi lăsa îndrumat decât de Sfinții Părinți, n-am nevoie de nimeni.*" Aceasta nu este decât o rătăcire. Trebuie să citim din toate, dar nu să refuzăm ajutorul duhovnicului, atunci când acesta ne învață cele bune și când povețele lui nu contrazic spusele Sfinților Părinți și ale Sfintei Biserici - mama noastră.

Unii preoți cutează să ofere îndrumări asemenea stareților, cerând mirenilor ascultare oarbă. Ce părere aveți despre aceasta?

Aici trebuie să dăm dovadă de discernământ duhovnicesc, căci mirenii nu sunt obișnuiți cu așa ceva. O astfel de ascultare nu poate fi aplicată decât în mănăstire, însă acum ea nu se mai practică, fiindcă nu mai există nici stareți înțelepți, nici ucenici adevărați. Mulți spun: "*Ei... dacă ar mai fi un duhovnic asemenea Avvei Dorotei, cu o viață ca a lui...*" Desigur, ar fi foarte

bine, dar acum nu mai există nici ucenici pe măsura avvei. Oamenii nu mai știu de ascultare, n-au pregătire și nu ar face față încercării.

Cât de devărat este faptul că Dumnezeu întoarce spre binele novicelui orice ascultare îndeplinită cu smerenie?

Din scrierile Sfinților Părinți știm că, atunci când, prin înțelegerea cu duhovnicul său, novicele se lasă cu toată încrederea în mâinile lui și îndeplinește totul cu smerenie, Dumnezeu îl apără de căderi. Însă asemenea relații nu pot exista decât în mănăstire și nu se referă la mireni, deoarece ei nu vor pricepe acestea. Pentru ei important este să primească binecuvântarea lui Dumnezeu pentru studii, căsătorie și serviciu.

Oare, întotdeauna se merge pe calea binecuvântării primite de la duhovnic?

Nu neapărat. Preotul nu poate cunoaște întotdeauna voia lui Dumnezeu. De exemplu, el poate da binecuvântarea de a urma o facultate, pe când Dumnezeu știe că omului nu-i este de folos, fiindcă acolo el se va îndepărta de Dumnezeu și va pierde credința. Și atunci binecuvântarea nu se împlinește. Repet, cel mai important este ca omul care se găsește la nevoie să se roage cu multă înflăcărare înainte de a cere binecuvântarea lui Dumnezeu prin preot, pentru a-i descoperi voia Sa.

Există anumite reguli de comunicare a enoriașilor cu duhovnicul?

Cel mai important este să încercăm să păstrăm o relație echilibrată cu duhovnicul nostru; să nu ne avântăm spre extreme: să nu-l așezăm în locul lui Dumnezeu și să nu-i cerem imposibilul. Duhovnicul este și el un om, ca oricare dintre noi, și poate avea unele slăbiciuni, pe care trebuie să le acoperim cu dragoste.

Nimeni nu trebuie să uite că scopul principal al diavolului este să-l despartă pe duhovnic de păstoriții săi, să întoarcă fiul împotriva duhovnicului său. Diavolul insufflă gânduri rele prin care încearcă să ne convingă că preotul nu

este bun și că nu face totul ca la carte. Dacă omul îi dă ascultare, poate ajunge până la aceea că își pierde credința în duhovnic, se rupe de el, de Dumnezeu, de Biserică și devine ateu. Apoi poate începe să formeze o grupare în jurul său, a celor atei...

Diavolul nu are stare și încearcă să înfăptuiască și pe pământ cele săvârșite de el în cer; prin oameni, el luptă neîncetat cu Dumnezeu. S-a dovedit încă din vechime că, atunci când avem cunoștință de un preot sfânt, este de ajuns ca cineva să ne spună despre acesta ceva de rău, că noi acceptăm această minciună și imediat ne schimbăm părerea despre el. Dar Apostolul Pavel a spus: "*Pără împotriva preotului să nu primești, fără numai de la doi sau trei martori*" ([1 Tim. 5, 19](#)). Adevărații creștini trebuie să fie înțelepți și să priceapă că fără cârmaci nu se vor putea salva pe marea vieții. Cereți-I lui Dumnezeu un duhovnic, un păstor bun, care va putea să vă poarte prin viață spre portul liniștit al Împărăției lui Dumnezeu, ca ajungând acolo să-I poată spune: "*Iată, eu și fiii pe care mi l-ai dat mie!*"

Care este modul de a ne alege corect un duhovnic?

De obicei, oamenii iau contact cu preotul când ajung pentru prima dată la spovedanie. Rareori se întâmplă s-o facă doar cu ocazia vreunei nunți, a unui botez sau a altui necaz (boală sau moarte).

Mulți din cei care doresc să se mântuiască merg la mănăstiri, la biserici. Unii se apropie de preot și-i spun: "*Părinte, vă rog să-mi fiți duhovnic.*"

Oare trebuie să-i cerem aceasta? De exemplu, unui părinte de sânge n-o să-i adresăm niciodată cererea: "*Fii tatăl meu!*" Nimănui nu i-ar trece nici prin gând așa ceva. El este deja părintele nostru. Exact astfel stau lucrurile și în acest caz: dacă un anumit preot a ajutat un om să revină la credință și l-a îndrumat în problemele sale duhovnicești și în cele pământești și a început să-l poarte spre calea mântuirii, atunci el l-a înviat din morți și i-a dat viață pentru veacul viitor. Dacă omul va merge mereu la acesta, relația lor

va deveni cea dintre un părinte și fiul său duhovnicesc. Și nu va mai fi cazul să întrebe: "Părinte, poți fi duhovnicul meu?" Pentru că Însuși Dumnezeu îl va binecuvânta și-l va îndruma.

Pe vremea când viețuiam în lavra cu hramurile "Sfânta Treime" și "Sfântul Serghie", la început nu cunoșteam pe nici unul din duhovnicii de acolo. Când voiam să mă spovedesc, mă duceam la cel care îmi ieșea primul în cale. Mă spovedeam, mă împărtășeam și plecam.

Mai târziu însă mi-am dorit să am un părinte duhovnicesc și doar unul. Înainte ne spovedeam la Catedrala Adormirea Maicii Domnului. Însă eu m-am rugat în Lavra Sfânta Treime și am cerut lui Dumnezeu, Maicii Sale și Cuviosului Serghie:

"Doamne, acum voi merge în locul în care se spovedește și fie ca primul preot care îmi va ieși în cale să-mi fie părinte duhovnicesc!" Am mers acolo, dar nu venise nici im preot. Apoi am văzut venind arhiereul, îmbrăcat în mantie, cu Evanghelia în mână și cu crucea și mi-a trecut prin minte o idee clară: "Iată-l pe părintele tău duhovnicesc!"

Mulți îl încearcă pe Dumnezeu, lăudându-se și mândrindu-se în deșert cu duhovnicii lor. Ei spun: "La Lavra din Poceaevo duhovnicul meu este părintele cutare, în Pskov preotul Ivan Krestiankin, pe insula Zalit preotul Nicolae, iar la Lavra Sfântul Serghie preotul Naum. Un singur om se laudă cu atâția duhovnici, zicând că are la fiecare mănăstire câte un 'părinte duhovnicesc'".

Dar așa ceva este imposibil: **te poți spovedi la ei în anumite situații, sau să le ceri să se roage**

pentru tine, pe când părinte duhovnicesc nu poate fi decât unul.

Alții îl mai încearcă pe Dumnezeu și altfel. Ei întreabă:

Părinte, vreau să-mi schimb apartamentul. Mă binecuvântezi?

Și preotul, gândindu-se, îi răspunde:

Ei bine, schimbă-l, dar astfel încât biserica să-ți fie aproape. Dacă se aranjează totul și, desigur, dacă ai puteri, schimbă-l. Dumnezeu te va binecuvânta.

Dar credeți că se va liniști după aceasta? În nici un caz! Va merge și la preotul Nicolae, pe insulă.

- *Părinte, vreau să-mi schimb apartamentul. Îmi dai binecuvântare?*

Iar preotul poate spune: "Nu te binecuvântează." Atunci el va merge la preotul Chiril, la preotul Naum sau la un alt preot, cu aceeași întrebare. Și începe să enumere preoții care i-au dat și care nu i-au dat binecuvântare și să cântărească. Sigur că aici nu mai există nici o binecuvântare de la Dumnezeu. Când iei binecuvântare, ține minte că te-a blagoslovit Dumnezeu prin primul duhovnic. Încetează căutările și profanarea binecuvântărilor! Nu este cazul să mai cauți alți preoți, alte binecuvântări și să-L încerci pe Dumnezeu. Astfel se întâmplă aproape în orice situație. Chiar dacă preotul ne-a dat o binecuvântare care nu este după placul nostru, ci pentru smerirea noastră, Dumnezeu împlinește acestea spre folosul omului.